

Lagutskottets betänkande

1981/82: 37

om skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång (prop. 1981/82: 152)

Ärendet

I betänkandet behandlas proposition 1981/82: 152, i vilken regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslår att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

dels lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

dels lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisas till vad utskottet anför nedan.

Lagförslagen har intagits som bilaga till betänkandet.

Utskottet

Regler om författares, kompositörers, konstnärers och andra upphovsmäns rätt till sina alster finns i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Lagen innehåller också bestämmelser om den rätt som tillkommer s. k. utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radio- och televisionsföretag. Fotografers rätt till sina fotografier regleras i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild. Den upphovsrättsliga lagstiftningen bygger liksom motsvarande lagar i Danmark, Finland och Norge på internationella konventioner.

De upphovsrättsliga lagarna ger upphovsmän och fotografer en principiell rätt att ensam utnyttja sina verk ekonomiskt bl. a. genom att mångfaldiga dem och göra dem tillgängliga för allmänheten. Upphovsmännen och fotograferna har också vissa s. k. ideella rättigheter, bl. a. rätt att bli namngiven i samband med verket. Beträffande de andra kategorierna rättighetsinnehavare gäller enligt upphovsrättslagen att utövande konstnärer, t. ex. musiker och sångartister, skyddas bl. a. mot att deras framföranden av litterära och musikaliska verk spelas in utan tillstånd och att framföranden som tagits upp på fonogram kopieras. Fonogramframställarna å sin sida har skydd mot att deras produkter kopieras. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot de upphovsrättsliga reglerna kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Vidare kan skadestånd utgå och detta även när intrång i upphovsrätten skett i god tro. Brott mot upphovsrättslagen och fotografilagen får åtalas endast efter angivelse av målsäganden.

I propositionen läggs fram förslag till skärpta åtgärder mot intrång i rättigheter enligt den upphovsrättsliga och fotografirättsliga lagstiftningen.

Till grund för förslagen ligger en promemoria (Ds Ju 1981:2) Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång som avgivits av upphovsrättutredningen.

Förslagen innebär att straffmaximum för intrång i de nämnda rättigheterna höjs från fängelse i sex månader till fängelse i två år. Vidare föreslås att åtal skall kunna väckas inte bara som enligt nuvarande ordning när målsägande har gjort angivelse utan också om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Även vissa andra ändringar föreslås. Bl. a. läggs fram förslag till en bestämmelse om att hjälpmedel, exempelvis inspelningsutrustning, som har använts för olovlig exemplarframställning skall kunna förverkas i vissa fall.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 1982.

Förslagen in propositionen syftar till att ge ökade möjligheter till ingripanden vid olovlig kopiering av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer. Den tekniska utvecklingen sedan upphovsrättslagens och fotografilagens tillkomst har medfört att kopior av sådana verk och prestationer numera kan framställas både lätt och snabbt och i en omfattning som inte tidigare var möjlig. Delvis sker framställningen med stöd av lagstiftningens regler om rätt till kopiering för enskilt bruk. Det förekommer emellertid också att olovliga kopior görs, s. k. piratkopiering. Särskilt gäller detta fonogram och videogram och andra alster beträffande vilka en olovlig exemplarframställning kan ge goda förtjänster.

Utskottet erinrar om att riksdagen år 1980 behandlade ett motionsyrkande om åtgärder mot piratkopiering. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1980/81:3) i ärendet framhöll utskottet att möjligheterna för upphovsmän, utövande konstnärer och fonogramframställare att få ersättning för sina prestationer är en viktig förutsättning för ett rikt och allsidigt kulturliv. Inte minst med hänsyn härtill fanns det enligt utskottet anledning att se allvarligt på förfaranden som innebär intrång i upphovsrätten och närstående rättigheter. Även om den illegala verksamheten beträffande fonogram och videogram i Sverige är av förhållandevis ringa omfattning internationellt sett var det enligt utskottets uppfattning angeläget att verksamheten kan bekämpas effektivt med hänsyn till de betydande ekonomiska och kulturella värden som står på spel. Härtill kom att det kunde befaras att verksamheten har anknytning till annan grövre, organiserad brottslighet av ekonomisk natur. Utskottet ansåg att nuvarande regler i upphovsrättslagen inte ger erforderliga möjligheter till ingripanden mot de brottsliga förfaranden varom nu är fråga. Utskottet delade därför uppfattningen att reglerna i upphovsrättslagen behöver ses över. I första hand fanns det skäl att skärpa ansvarsbestämmelserna liksom att överväga sloandet av kravet på angivelse av målsäganden.

Sedan utskottet behandlade frågan år 1980 har inget framkommit som tyder på att den olovliga kopieringsverksamheten avtagit. Tvärtom visar utvecklingen både utomlands och i Sverige att behovet av åtgärder mot

verksamheten ökat. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att förslag nu lagts fram i syfte att ge samhället möjligheter att på ett effektivare sätt ingripa mot överträdelser av upphovsrättslagen och fotografilagen. De föreslagna ändringarna av sanktionssystemet ligger i allt väsentligt i linje med vad utskottet anförde 1981 och föranleder inga erinringar från utskottets sida. Utskottet vill dock tillägga att piratkopieringen inte kan bekämpas enbart genom straffskärpningar och andra lagstiftningsåtgärder. Av grundläggande betydelse är – som departementschefen framhåller – att polis och åklagare liksom upphovsmännens organisationer och andra berörda i framtiden ägnar stor uppmärksamhet åt piratkopieringsproblemen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen bifaller proposition 1981/82: 152.

Stockholm den 4 maj 1982

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Bernt Ekinge (fp), Inger Lindquist (m), Ivan Svanström (c), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Martin Olsson (c), Ingemar Konradsson (s), Olle Aulin (m), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp) och Ingrid Segerström (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

1 Förslag till

Bilaga

Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 53, 55, 57 och 59 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

53 §

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, dömes, såfram det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till verket jämlikt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Samma lag vare, om någon till riket för spridning till allmänheten inför exemplar av verk, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle hava varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

55 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende å vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. På yrkande av *denne äger ock* rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *sådan* egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skola vidtagas därmed för att förebygga missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 53 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende på vilken intrång eller överträdelse föreligger till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.*

I stället för att förordna om inlösen enligt första stycket får rätten, på yrkande av upphovsmannen eller hans rättsinnehavare, efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendom som där avses skall för-

Nuvarande lydelse

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av bygnadsverk.

Föreslagen lydelse

störas eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den till förebyggande av missbruk. Sådan talan får väckas även av åklagare, om det är påkallat ur allmän synpunkt. Föreskrift som här avses skall inte meddelas, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den och ej heller om det olagliga förfarandet bestått i utförande av bygnadsverk.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av verk som utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål, som har använts vid försök till brott som avses här, eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

57 §

Vad i 53–56 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Straff som föreskrivs i 53 § första stycket skall ådömas också den som uppsåtligen eller av grov oakt-samhet till försäljning utbjuder eller i övrigt till allmänheten sprider grammonfonskiva, film eller annan anordning som avses i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utom riket under sådana omständigheter att en dylik framställning här i riket skulle ha varit straffbar enligt denna lag.

För försök eller förberedelse till brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Bestämmelserna i 54–56 §§ skall äga motsvarande tillämpning när någon till allmänheten sprider anordning som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

59 §¹

Brott som avses i denna lag må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket må städse beivras av upphovsmannens efterlevande make, skyldeman i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Egendom varom i 55 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Den gäller inte beträffande intrång eller överträdelse som har skett dessförinnan eller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild**

Häri genom föreskrivs att 16, 18 och 21 §§ lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, dömes, såframt det sker uppsåtligen eller av grov oakts-

Den som beträffande en fotografisk bild vidtager åtgärd, som innebär intrång i den till bilden jämlikt denna lag knutna rätten, eller till försäljning utbjuder eller eljest till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild, som framställts i strid mot lagen, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsam-

¹ Senaste lydelse 1971: 886.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

samhet, till böter eller fängelse i
högst *sex månader*.

het, till böter eller fängelse i högst
två år.

Samma lag vare, om någon till allmänheten sprider eller till riket för sådan spridning inför exemplar av fotografisk bild, där exemplaret framställts utom riket under sådana omständigheter, att en dylik framställning här i riket skulle varit straffbar enligt vad i första stycket sägs.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och andra styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

18 §

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *pliktig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *å* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. På yrkande av *denne äger* ock rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva, att *sådan* egendom skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder *skola* vidtagas *därmed för att förebygga* missbruk.

Den som vidtager åtgärd som innebär intrång eller överträdelse varom i 16 § sägs är *skyldig* att, såvitt det finnes skäligt, mot lösen avstå egendom med avseende *på* vilken intrång eller överträdelse föreligger till fotografen eller hans rättsinnehavare. *Detsamma gäller i fråga om trycksats, kliché, form och liknande hjälpmedel, som kan användas endast för framställning av egendom som nu har sagts.*

I stället för att förordna om inlösen enligt första stycket får rätten, på yrkande av fotografen eller hans rättsinnehavare, efter vad som finnes skäligt föreskriva, att egendom som där avses skall förstöras eller på visst sätt ändras eller att andra åtgärder skall vidtagas med den till förebyggande av missbruk. Sådan talan får väckas även av åklagare, om det är påkallat ur allmän synpunkt. Föreskrift som här avses skall inte meddelas, om förverkande eller åtgärd till förebyggande av missbruk skall beslutas enligt brottsbalken.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt till den.

Har annat föremål än som avses i första stycket använts som hjälpmedel vid sådan framställning av exemplar av fotografisk bild som

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

utgör brott enligt denna lag, får föremålet eller dess värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Vad som nu har sagts skall tillämpas också i fråga om föremål, som har använts vid försök till brott som avses här, eller som omfattas av åtgärd som utgör förberedelse till sådant brott.

21 §

Brott som avses i denna lag *må ej* åtalas av *allmän* åklagare, *där det ej* angives till åtal av målsägande.

Brott som avses i denna lag *får* åtalas av åklagare *endast om målsägande* angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat ur *allmän synpunkt*.

Egendom varom i 18 § sägs må, där brott som avses i denna lag skäligen kan antagas föreligga, tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Den gäller inte beträffande intrång eller överträdelse som har skett dessförinnan eller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.